

انشاء فارسی

جواب آقای سهراب دوستدار داوطلب ۸۶ از دبیرستان البرز

در پیچ و خم راه زندگی هزاران مانع و دشواری هست که این راه را با موفقیت پیمودن کار آسانی نیست. مرد باید آزموده و پیر دل باشد که بمدد هوش و تجربت خویش راه از چاه بشناسد و خود را در کشاکش و گیرو دار حیات ظفر مند بیرون آورد. روزگاران دراز است که مردمان آیند و روند و فقط از هر هزار چندتن بخصوص بوده که تاریخ تمدن دنیا را تشکیل داده و رفته اند. اینان گریخته عصر خویش بوده و آنچه را که دنیا بعنوان خصائل بزرگ بحساب می آورد در آنها وجود داشته است. بدین جهت تردیدی نیست که غایه آمل مرد بزرگ بودن است و الا بینام به جهان آمدن و گمنام از آن رخت بریستن کار مردم عادی است.

این حقایق بیشتر از هر چیز با طبقه محصل بستگی و پیوند دارد، زیرا اگر تاریخ را درست مطالعه کنیم می بینیم عظمت مدنیت دنیا فقط زاده سعی و کوشش محصل بوده است، کلمه محصل را در اینجا بمعنی اعم میگیریم - یعنی کسیکه تحصیل میکند هر که را که از خردی تا پیری برای کسب دانش و هنر می کوشد باید محصل نامید. مردان سترگی که صفحرات تاریخ علم و ادب را بنام خود آراسته اند همه محصل بوده اند.

در زمانهای کهن از یونان: سقراط، افلاطون و ارسطو، و از ایران نامورانی چون: بوعلی، فردوسی، بیرونی، سعدی و بسا کسان دیگر برخاستند - که همگی محصل بوده اند. و از زندگی عزیز خویش دو چیز بنادگار نهادند: نام نیک و کار بزرگ.

اکنون که مقام محصل در تمدن گیتی چنانکه شاید شناخته شد باید اندیشه را در پیرامون مسائل مهمی که مربوط باوست متمرکز ساخت و پس از تدقیق و تحقیق سزد که عواملی بیابیم که میتواند از یک انسان عادی یک محصل بتمام معنی بوجود آورد.

درین کار باید عرصه اندیشه را هر چه فراختر و ساحت تخیل را اینمهایت وسعت داد . نباید از تحصیل فقط يك کار محدود را در نظر گرفت و در ابعاد ماده محصور شد ، زیرا درین صورت از محصل آنچه را که شاید و باید نمی توانیم بهره برداریم . اگر عموماً طبقه محصل را بر حسب نتیجه‌ای که از تحصیلات خود میگیرند و کارهایی که میتوانند برای میهن و دنیا انجام دهند در نظر بگیریم از سه گونه بیرون نیستند : نخست آنانکه در شمار نوابغ خواهند آمد - ایشان تاریخ دنیا را تشکیل می دهند . دوم آنانکه کارهای نسبتاً مهم را میتوانند انجام دهند . سوم آنان که در دستگاه زندگی جزو آلات و چرخهای عامله بکار می آیند . اگر بتوانیم کاری کنیم که هر يك ازین سه طبقه را به بهترین وجهی تربیت نمائیم منظور ما بر میآید . ازینرو پس از کمی اندیشه در می یابیم که بزرگترین عامل برای تأثیر چنین تربیتی کتاب است . بدو باید در نظر گرفت که کسیکه ساحت فکرش تنگ است و ذهنش وسعت و فراخی ندارد نمیتواند کار بزرگ و بدیع انجام دهد ، بهمین جهت باید کوشید تا این اندیشه لازم در روح محصل رسوخ یابد و از لگام محدودیت فکر آزاد شود و بکوشد تا چیزی بدست آرد . ازینرو دیگر لفظ محصل را فقط بشاگردی که در دبستان ، یا دبیرستان و یا دانشکده درس میخواند اطلاق نمی کنیم ، در این جهان پهناور افکار کوچک نه تنها کاری از پیش نمی برند بلکه بصاحبانش مزاحمت میرسانند . بنابراین چگونه میتوان انتظار داشت که غیر از کتاب چیزی بتواند آن وسعت اندیشه را در محصل ایجاد کند ؟ موضوع روشن است ، باید دانست که زندگی و گیرو دار آن بان سادگی که در نظر اول مینماید نیست . همچنان که در اول این مقال گفته شد : **مردی خواهد آزموده و پردل** . محصل را باید در طول مدت تحصیل از خستگی و تنگی درسهای آموزشگاه رهانید و با محیط او را آشنا ساخت و به صفات پسندیده اش آرایش داد . محصل طبقه منور و روشن فکر جامعه را تشکیل میدهد - پس باید دارای تدبیر ، حسن اخلاق ، هوش و تجربت زیاد باشد و این را جز از مطالعه کتب نمیتوان فرا گرفت . درین زمینه باید محصل علمی را

از عالم علم و محصل ادبی را از عالم ادب آگاه ساخت تا روحشان قوی شود و دنیارا نیک بشناسند. مقصود از کتاب آن کتابهایی است که جان را روشنی بخشیده و دل را شاد سازد نه امثال رمانهایی که خوی زشت می آموزد و عالم ادب را لکه دار مینماید. محصل ایرانی اکنون که در میدان ترقی افتاده و راه روشنی در پیش گرفته است میباید با گذشته آشنا شود، بزرگان را بشناسد تا سعی کند که خود بزرگ شود و بحق فرزند خاک خود باشد. فهرست مانند میتوان فوائد کتب غیر درسی را بترتیب ذیل خلاصه کرد که دانش آموز در اوقات فراغت بمطالعه آنها خود را مشغول سازد:

کتب ادبی که بزرگترین مظهر علو روح آدمی است اینگونه کتابها محصل را از خستگی نجات می بخشد، تیرگی و ظلمت را از روح او میزداید و از لطایف و معنویات دری تازه برویش می گشاید. کتب علمی: باید از راهی که علما می پیمایند آگاه شد زیرا عالم و ادب همیشه توأم است و زندگی با وجود هر دو گرانها و عزیز خواهد شد، بزرگان قدیم ما در هر دو قوی دست بودند هم در علم و هم در ادب چون بیرونی و بوعلی. و نیز شرح احوال: بهترین راه بزرگ شدن و شناختن بزرگان جهان است. مطالعه سوانح زندگانی مشاهیر عالم بسیاری از مشکلات را برای ما آسان می سازد و راههای بهتری برای غلبه بر دشواریهای زندگی بما می آموزد. باید بزرگان خویش و کشورهای دیگر را بشناسیم که چه بودند و چه کردند و چگونه مقام ارجمنندی برای خود در دنیا تهیه کردند. دیگر قصه ها و داستان های ادبی است که بسیاری از حقایق اخلاقی را در پرده صورت داستان برای محصل بیان مینماید. سپس اطلاعات خارجی برای مجهز شدن در زندگی چنانکه ذکر شد کتب مزبور فواید نیکو برای محصل در بر دارد و میتواند وسایل و عوامل ترقی را در دسترس او بگذارد، در راه زندگی مشکلات بسیاری است که غلبه بر آنها جز به نیروی فکر و تدبیر و داشتن اطلاعات کامل میسر نیست.